

POZDRAVNA BESEDA IN OTVORITEV SREČANJA

Giovanni Miccoli

Srečanja in zborovanja mednarodnega značaja, pri katerih navezujejo stike znanstveniki iz različnih dežel, gotovo na področju zgodovinskih ved ne pomenijo nečesa izrednega ali nenavadnega. Taki stiki med italijanskimi in jugoslovanskimi zgodovinarji in še zlasti med znanstveniki tržaške univerze ter Deželnega inštituta za zgodovino osvobodilnega boja na eni in njihovimi kolegi z univerze in Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani na drugi strani, so bili v preteklosti zelo pogosti. Na različne načine so potrdili medsebojno sodelovanje, skupno delo in znanstvene interese. Vse to je v preteklosti že obrodilo bogate sadove, še boljši uspehi pa se obetajo v prihodnosti. Kljub vsemu pa sem mnenja, da pomeni okrogla miza o Henriku Tumi in o socialdemokratskih gibanjih v Habsburški monarhiji nov in pomemben dogodek v teh odnosih in da kaže pot, po kateri moramo hoditi v bodoče, ne glede na specifične rezultate, ki smo jih dosegli ob tej priliki. Teh sam sicer nisem zmožen ovrednotiti, strokovnjaki za ta vprašanja pa mi zatrjujejo, da so pomembni. Važno je predvsem dejstvo, da je bilo srečanje znanstvenikov z različnimi pogledi, izhodišči, metodološkimi pristopi ob eni sami, natančno določeni temi. Namen srečanja ni bil toliko v preprostem primerjanju raziskav in v poročanju o njih, šlo je predvsem za tisto natančno in zgoščeno soočanje pogledov ob določenem jedru vprašanj, ki tvorijo izhodišče za učinkovit uvod v bodoče raziskave. Te naj bi opravljali skupaj ali vsaj v tesnem in stalnem sodelovanju.

Mnenja sem, da more biti tak način sodelovanja ploden ne samo glede znanstvenih rezultatov, do katerih bi mogli priti na ta način, ampak tudi v širšem obsegu in to za celotne odnose različnih etničnih skupin, ki se že stoletja srečujejo na teh tleh in tu skupaj živijo. Seveda nočem predlagati raziskovanja, spremenjenega v propagando, pa naj bi bila ta še tako visoka in sveta, saj bi bila namenjena širjenju miroljubnega sožitja med narodi, kot tudi utrjevanju strpnosti, sodelovanja in medsebojnega spoštovanja. Bila bi to resna in spoštovana vredna dejavnost, vendar pa bi bila drugačna, povsem drugačna od tiste druge dejavnosti, ki jo razumemo pod imenom znanstvenega raziskovanja.

Ta razlika ni povsem jasna, čeprav jo dandanes teoretično na splošno sprejemajo, vsaj kar zadeva odprto izražanje zgodovinskih raziskav za neposredne politične in oblastne namene, ki je v primerjavi z ne posebno oddaljeno preteklostjo vedno redkejše. Ko že govorimo o pomenu, politični in družbeni vlogi, ki jih more imeti zgodovinska raziskava v življenju teh obmejnih pokrajin, velja to dejstvo posebej poudariti. Pomen in vloga tega raziskovanja moreta imeti veliko težo v celotnem družbenem razvoju naših različnih skupnosti in

pri razvoju njihovih medsebojnih odnosov, doseči pa ju bo mogoče le, če bo raziskava ostala vse do konca dosledna sama sebi in bo pripomoček za analizo ter spoznanja resničnih dejstev v vseh njihovih vidikih, pri tem pa ne bo popuščala težnjam, ki so različne od njenih ciljev. V zvezi s tem pa se zgodovinsko raziskovanje ne more izogniti tistim »trdim orehom« dogodkov iz preteklosti, ki so povzročali spore in spopade, ne samo razredne, ampak tudi narodnostne, etnične, kulturne in miselne in to v prepletu motivacij, ki so stvarnost človeških odnosov v teh pokrajinah često naredile krvavo in kruto.

Obstajajo »orehi«, s katerimi se ni vedno lahko spoprijeti, ker morejo še vedno izzvati čustvene in iracionalne reakcije, s tem pa tudi stališča in obnašanje, ki so v nasprotju z novim stanjem sodelovanja in vzajemnega sožitja, ki že nekaj časa vlada v teh pokrajinah. Od tod izvirajo včasih določene trditve, ki so vsaj na videz zelo razumne: bolje je, da o določenih stvareh ne govorimo, bolje je, ne odpirati starih ran in oživljati starih bolečin... ni še pravi čas zato, določena vprašanja so preveč občutljiva in tako dalje. Tako govorjenje ni popolnoma neutemeljeno, povezano je s političnimi in pedagoškimi zahtevami in bilo bi absurdno, če bi se iz njega le norčevali ali ga ne bi priznavali. Dodal bi, da gre pri tem za zahteve, ki so preveč povezane s trenutnimi prilikami in bi mogle s svojo kratkovidnostjo postati ovira poteku raziskav in razpravljanju o tistih področjih sodobne zgodovine, ki so tvornega in temeljnega pomena za zgodovinske raziskave. Prepričan sem, da take »odstranitve« v življenju različnih družb, dolgoročno gledano, niso nikoli pozitivne. Nagibajo se h kopičenju mitov in nenadzorovanih čustev, prosto pot spuščajo podzemnemu zorenju in ponovnemu oživljanju zainteresiranih propagand, preprečujejo pa tisto rast prave družbene in politične zavesti, ki je osnovni pogoj za dosego pravičnejše in bolj humane družbe. Zato opravlja študij zgodovine točno določeno družbeno dejavnost prav s tem, da se sooča s temi »orehi«, ki so jih različne propagande vedno uporabljale za naglaševanje razlik in sporov. Tega ne dela z zanikanjem teh problemov in sporov, ne s pripravljanjem površnih procesov s obtoženimi in tožniki, pač pa s prizadevanji, da bi ta vprašanja pravilno razumeli, pojasnili njihove vzroke ter resnični potek dogodkov. Uporabiti je treba znanje, pravo izhodišče za delovanje v smeri, različne od tistih, ki so pripeljale do teh problemov in sporov. To je, če hočete, dejanje zaupanja v razumnost ljudi, je pa tudi način za temeljito razvijanje tistega delovanja, ki je lastno najplemenitejši tradiciji zgodovinskih raziskav. Ne verjamem, da je zgolj retorična trditev, da bo imelo to delovanje toliko večje možnosti in moč uresničevanja, kolikor bolj se bomo teh »orehov« lotevali skupaj, jih skupaj raziskovali in o njih razpravljali, da bi tako premagali prav tiste predsodke in psihološke pregrade, ki se še vedno morejo pojavljati ob soočanju z gledišči drugih. Želim, da bi italijanski, slovenski in hrvaški znanstveniki vedno pogosteje in intenzivneje hodili po tej poti. Pri tem naj ne skrivajo problemov in težav, ampak naj okrepijo sodelovanje in soočanje različnih gledišč in sodb. Te predstavljajo plodno izhodiščno točko za bolj poglobljeno in resnično spoznavanje naše preteklosti, vse naše preteklosti, ob tem pa upajmo na novo in boljšo prihodnost.

Prevedel Andrej Vovko